Халқ сўзи

Ўзбекистон – келажаги буюк давлат

2023 ЙИЛ — ИНСОНГА ЭЪТИБОР ВА СИФАТЛИ ТАЪЛИМ ЙИЛИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган ● WWW.XS.UZ ● E-mail: Info@xs.uz ● 2023 йил 11 август, № 164 (8507) Жума

Сайтимизга ўтиш учун QR-кодини телефонингиз орқали сканер қилинг.

ХАЛҚИМИЗ ЯНГИЧА ЎЗГАРИШЛАР, ЯНГИ ТАШАББУСЛАРНИ КУТЯПТИ

Президент Шавкат Мирзиёев жорий йилнинг 10 август куни иқтисодиёт ривожи, маҳаллалар ҳаёти, саноат корхоналари ва янги ишлаб чиқариш қувватлари билан танишиш мақсадида Бухоро вилоятига ташриф буюрди.

Давлатимиз раҳбари вилоятга ташрифини Баҳоуддин Нақшбанд мақбарасини зиёрат қилишдан бошлади. Қуръон оятлари тиловат қилинди. Аллоҳ таолодан ўтганларга раҳмат, юртимизга тинчлик-фаровонлик тилаб дуо ўқилди.

Диний уламо билан суҳбатда ёшлар таълим-тарбияси, ислом маърифати ҳақида сўз борди. Ёшларни ёт ғоялар таъсиридан асраш, бандлигига кўмаклашиш, муҳтож оилаларни алоҳида меҳр-эътиборга олиш муҳимлиги таъкидланди. Шу ерда мажмуа атрофида режалаштирилаётган қурилиш-таъмирлаш лойиҳаси кўриб чиқилди. Унга кўра Баҳоуддин Нақшбанд мақбарасига Тоқимиёна дарвозасидан борувчи тарихий йўлакни тиклаш, Дониёлбий мадрасасини таъмирлаш, таҳоратхона ва музей барпо этиш мўлжалланмоқда.

Давлатимиз раҳбари зиёрат туризми учун шароитларни кенгайтириш, хориждан Бухорога тўғридан-тўғри қатновлар ва меҳмонхона ташкил этиш, қабристонни ободонлаштириш бўйича кўрсатмалар берди.

Президент Шавкат Мирзиёев Бухоро вилоятининг Когон туманидаги "Сиёвуш текстиль" корхонаси фаолияти билан танишди. Бу жой илгари унумсиз, бўш турган майдон эди. Тадбиркорларга шароит яратиш мақсадида ҳудуд "Ғиждувон" эркин иқтисодий зонасига киритилган. Зарур инфратузилма барпо этилгач бу ерда саноат ривожланди. Хусусан, "Сиёвуш текстиль" масъулияти чекланган жамиятининг 36 миллион долларлик лойиҳаси ўтган ойда ишга тушди. Унда йилига 40 минг тонна акрил калава ип йигириш қуввати ҳамда 600 иш ўрни яратилди.

— Бу Янги Ўзбекистондаги янги йўналиш, — деди Шавкат Мирзиёев. — Юртимизда тўқимачилик саноати ривожланяпти. Агар корхоналар қўшилган қиймат яратиб, даромадини ошираман деса қисман акрил ишлатишига тўғри келади. Ундан тайёрланган маҳсулот қиймати 5 баробар ошади. Бу — манфаатдорлик, барқарорлик, одамларга иш ўрни, дегани. Шунинг учун давлат пахтани қайта ишлашга қанча кўмакдош бўлган бўлса, энди сунъий тола ишлаб чиқаришга ҳам шундай ёрдам беради.

Корхонада лойиҳанинг биринчи босқичи иш бошлаган. Айни пайтда хорижлик ҳамкорлар билан корхона фаолиятини кенгайтириш устида иш олиб борилмоқда. Режага кўра кейинги босқичда акрил тола ҳамда ундан тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш тўлиқ маҳаллийлаштирилади. Жами иш ўрни сони 1 минг 200 тага етади.

Президентимиз "Бухоро Агрокластер" тизимидаги бир қатор корхоналар фаолияти билан ҳам танишди.

Хусусан, Бухоро шаҳридаги "Бухоро Агрокластер ДЗЗ" корхонасида сутни қайта ишлаш ва қадоқлаш йўлга қўйилган. 6,2 миллион доллар инвестиция эвазига қаровсиз майдонда барпо этилган мажмуага Италия ва Россиядан ускуналар келтириб ўрнатилган. 2021 йилда очилган корхонада бугунги кунда йилига 22 минг тонна сут қайта ишланмоқда. Ундан тайёрланаётган кефир, сут, пишлоқ, йогурт, қаймоқ, сметана каби маҳсулотларнинг тури қирқдан ортиқ. Корхонада 150 нафар аҳоли доимий иш билан таъминланган. Президентимиз бу ердаги иш жараёни ва маҳсулотларни кўздан кечирди.

Иш кўлами ва даромаднинг ортиши кластер фаолиятининг кенгайишига хизмат қилади. Мажмуа ҳудудида янги иншоотлар қурилди. Хусусан, корхона тизимида ер майдонлари унумдорлигини аниқлаб берувчи замонавий лаборатория ишга туширилди. У Германиянинг замонавий технологиялари билан жиҳозланган. Бу ерда тупроқ таркибидаги қирқдан ортиқ, сув таркибидаги ўнга яқин кўрсаткичларни аниқлаш имконияти мавжуд. Бухоро вилояти экин майдонларининг шўрланганлик даражаси бошқа ҳудудларга нисбатан юқори. Ҳосилдорликка эришиш учун тупроқ таҳлили ниҳоятда зарур. Бу лабораторияда тупроқнинг кимёвий таркиби ўрганилиб, шу орқали ўсимликларнинг минерал ва органик ўғитларга бўлган талаби аниқланади. Тупроқ хоссалари, шўрланиш даражаси ҳам ўрганилади. Унинг натижалари асосида ерни меъёрлаштириш бўйича чора-тадбирлар кўрилади.

Бу ерда шакллантирилган маълумотлар корхонанинг яна бир лойиҳаси — "Agro Smart Map Uz" платформасига юклаб борилади. Шу маълумотлар асосида ер эгалари керакли агротехнологик тавсиялар олади. Давлатимиз раҳбари лабораториядаги шароитлар билан танишди. Президентимизга "Бухоро Агрокластер"нинг бошқа лойиҳалари ҳақида ҳам ахборот берилди.

Давлатимиз раҳбари Бухоро вилоятининг Ромитан туманидаги Қаҳрамон маҳалласи аҳолисининг турмуш тарзи билан яқиндан танишди. Бу ерда 3 минг 900 нафарга яқин аҳоли яшайди. Маҳалланинг драйвери ҳунармандлик ва иссиқхона хўжалиги, десак, муболаға бўлмайди. 200 гектар майдондаги иссиқхоналарда бозорбоп сабзавотлар етиштириб сотилади. Шунингдек, мебелсозлик, тикувчилик, зардўзлик яхши ривожланган.

Президентимиз шу ерлик Халил Қобилов ва Гулбаҳор Тўхтаевалар хонадонида бўлди. Қўни-қўшнилар, оқсоқоллар йиғилиб, самимий давра қурилди.

Маҳалла раиси ҳудуддаги ўзгаришлар, одамлар ҳаёти ҳақида сўзлаб берди.

Маҳаллада ўндан ортиқ савдо дўконлари, тикувчилик устахоналари, меҳмонхона ва ресторанлар бор. Уларда маҳаллий ёшлар ишлаб, даромад топмоқда. Умуман айтганда, маҳаллада ишсиз одам йўқ, ўтган даврда биронта жиноят содир этилмаган. "Обод маҳалла" дастури асосида инфратузилма яхшиланган. Хусусан, ички йўллар асфальтланиб, пиёдалар йўлаклари қурилган. Трансформатор ўрнатилиб, электр тармоқлари янгиланган.

— Одамларга нима куч беради? Ислоҳотлар натижасини ўз ҳаётида кўриш. Бугун одамларимиз шундай руҳ билан эртанги кунга интиляпти. Ҳаракат қилган оиланинг бири икки бўляпти. Халқимиз бизга катта ишонч билдирди. Янгича ўзгаришлар, янги ташаббусларни кутяпти. Бу жуда юксак масъулият, — деди Шавкат Мирзиёев.

Учрашувда нуронийлар ёшлар тарбияси, туман ривожи бўйича ўз таклифларини билдирди.

Шавкат Мирзиёев Ромитан туманидаги "WBM Romitex" корхонаси фаолияти билан танишди. Бу корхона миқёси ва салоҳияти жиҳатидан улкан имкониятларга эга. Лойиҳа қиймати 93 миллион доллардан зиёд. Унинг жами ҳудуди 20, ишлаб чиқариш майдони 7 гектарни ташкил этади. Корхонага Туркия ва Германиядан илғор ускуналар келтириб ўрнатилган. Шу тариқа йилига 25 минг тонна калава ип тайёрлаш қуввати ва 1000 иш ўрни яратилган.

— Ромитан шароитида бундай корхонанинг бўлиши қувонарли. Бунга давлат инфратузилма, маблағ, имконият жиҳатидан кўмаклашди. Энг катта натижа — минг нафар хотин-қизлар ишли бўлгани, — деди Шавкат Мирзиёев.

Ўзбекистон Президентининг жорий йил 10 январдаги "Пахта-тўқимачилик кластерлари фаолиятини қўллаб-қувватлаш, тўқимачилик ва тикув-трикотаж саноатини тубдан ислоҳ қилиш ҳамда соҳанинг экспорт салоҳиятини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони бундай корхоналарга катта мадад бўлди. Жумладан, уларга револьвер кредитлаш асосида айланма маблағ ажратилгани ишлаб чиқариш барқарорлигини таъминлади. Лойиҳанинг иккинчи босқичида тайёр мато ишлаб чиқариш кўзда тутилган. Муҳими, бу туфайли уч мингга яқин иш ўринлари яратилади.

Давлатимиз раҳбари маҳсулотлар тури ва сифатини ошириб, экспортни йўлга қўйиш бўйича кўрсатмалар берди.

Шундан сўнг Ромитан туманида Бухоро вилоятини ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш масалалари бўйича йиғилиш бўлиб ўтди. Унда дастлаб Бухоро вилоятидаги янги саноат, хизмат кўрсатиш ва ижтимоий соҳа мажмуаларини ишга тушириш маросими ўтказилди. Булар — Вобкент туманидаги "Вобкент тола кластер", Қоракўл туманидаги "Қоракўл кумуш калава", Қоровулбозор туманидаги "Бухоро реал мото", Бухоро шаҳридаги "Экваториал чодак", Когон шаҳридаги "Кончи" ва "Пром текстиль", Ғиждувон ва Пешку туманларидаги ёғ-мой корхоналари, Бухоро шаҳридаги меҳмонхона ва Бухоро туманидаги тиббиёт бирлашмасидир.

Давлатимиз раҳбари рамзий тугмани босиб, ушбу мажмуаларни ишга туширди. Шундан сўнг Бухоро вилоятини ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш чоралари, бу борада йил якунига қадар амалга оширилиши лозим бўлган асосий вазифалар муҳокама қилинди. Аввало, иқтисодий кўрсаткичлар қайд этилиб, қўшимча имкониятлар кўрсатиб ўтилди.

Жорий йилнинг олти ойида Бухорода саноат 5,3 фоизга ўсган. Жами экспорт 124 миллион долларни ташкил этган. Шу даврда 250 миллион доллар тўғридан-тўғри инвестициялар жалб қилинган бўлиб, ўтган йилнинг мос давридагига нисбатан 1,5 бараварга ошган. Лекин айрим шаҳар ва туманларда бу кўрсаткичлар тушган.

Йил якунига қадар 858 лойиҳа ишга туширилиб, 15 мингта иш ўрни яратилиши айтиб ўтилди. Шунингдек, 250 минг аҳоли бандлигини таъминлаш зарурлиги таъкидланди. Саноатда импортни 150 миллион долларга қисқартириб, экспортни 400 миллион долларга етказиш вазифаси белгиланди. Вилоятнинг туризм салоҳиятини тўлиқ ишга солиб, 25 минг аҳолининг бандлиги ва 300 миллион доллар экспорт тушумини таъминлаш мумкинлиги қайд этилди.

Йиғилишда муҳокама қилинган масалалар юзасидан вилоят, шаҳар ва туманлар ҳокимларининг ҳисоботи эшитилди.

Давлатимиз раҳбарининг Бухоро вилоятига ташрифи давом этмоқда.

Зиёдулла ЖОНИБЕКОВ,
Икром АВВАЛБОЕВ,
Зариф КОМИЛОВ,
ЎзА мухбирлари.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Матбуот хизмати сурати.

Янги ҳаёт учун, Янги Ўзбекистон учун!

ҒОЙИБДАН КЕЛАЖАК БАХТ — БИР АФСОНА...

Президентимизнинг 2023 йил 27 июлдаги "Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг ўттиз икки йиллик байрамига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш тўғрисида"ги қарорини халқимиз кўтаринки руҳда кутиб олди. Чунки истиқлол Ватанимизнинг ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий ҳаётида бутунлай янги даврни бошлаб берди. Дунё харитасида Ўзбекистон Республикаси — янги суверен ва мустақил давлат пайдо бўлди.

Ўзбекистон истиқлолга эришгандан кейин мамлакатда совет давлатидан мерос қолган сиёсий, ижтимоий-иқтисодий, маданий-маънавий тизимни мустақиллик талабларига мос қайта яратиш, бошқача айтганда, ҳар томонлама миллий тикланиш даври бошланди. Мустақил Ўзбекистоннинг Конституцияси қабул қилинди.

Миллий тикланишдан — миллий юксалиш сари

Мустақиллик йиллари халқимиз учун ўз тақдирини ўзи белгилашдек буюк имконни бериши билан бирга, собиқ иттифоқ замонида йиғилиб қолган муаммоларни ҳал этиш, ўз йўлини топиш, ички ва ташқи таҳдидларга бардош билан қарши туриш, синовларда тобланиш даври ҳам бўлди. Шу маънода, бу даврда қўлга киритган ютуқларимиз ҳам, бой берган имкониятларимиз ҳам ўзимизники. Улар — тарихимизнинг бир қисми. Орттирилган тажриба ва чиқарилган хулосалар бугун йўлларимизни худди йўлчи юлдуз каби ёритиб турибди.

Бу йилларда давлат мулкини хусусийлаштириш, мулкнинг турли шаклларини ва кўп укладли иқтисодиётни қарор топтириш, унга мувофиқ мулкдорлар қатлами, айниқса, ўрта синф шаклланиши бошланди. Бу жараён анча зиддиятли кечди.

➡ 2

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси қўмиталарида

САРҲИСОБ, УСТУВОР ВАЗИФАЛАР ВА МУҲОКАМА

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Фуқароларнинг соғлиғини сақлаш масалалари ҳамда Халқаро ишлар ва парламентлараро алоқалар қўмиталарининг 2023 йил биринчи ярим йилликдаги фаолияти сарҳисобига бағишланган брифинг ўтказилди.

Ҳисобот даврида Фуқароларнинг соғлиғини сақлаш масалалари қўмитаси қонун ижодкорлиги йўналишида 2 та қонун лойиҳаси учун масъул бўлди.

Ўтган даврда фуқаролар мурожаатларини ўз вақтида ва тўлиқ ўрганиш ҳамда улар юзасидан қонуний чоралар кўришга устувор вазифа сифатида эътибор қаратилди. Шунга кўра қўмита номига келган жами 184 та мурожаат қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда кўриб чиқилди.

Жорий йилнинг биринчи ярим йиллиги давомида қўмита томонидан жойлардаги тизимли муаммолар бўйича фуқаролардан тушган мурожаатларни ўз вақтида ўрганиш ва ҳал этиш бўйича муайян ишлар қилинди. Хусусан, 184 та мурожаатнинг 131 тасига ижобий ечим топилди.

* * *

Ҳисобот даврида Халқаро ишлар ва парламентлараро алоқалар қўмитаси қонун ижодкорлиги фаолияти йўналишида 2 та қонун лойиҳасига масъул бўлди.

➡ 3

www.xs.uz /xalqsuzi.uz @xs_uz

Халқ сўзи

2023 йил 11 август

ҒОЙИБДАН КЕЛАЖАК БАХТ — БИР АФСОНА...

Абдураҳим ЭРКАЕВ,
Олий Мажлис Сенати аъзоси.

1 Мустақилликнинг дастлабки чорак асри мобайнида “Ўзбекистонда ўта бойлар ҳам, камбағаллар ҳам бўлмасин” шиори остида ижтимоий адолатни таъминлаймиз дея, аслида иқтисодий ташаббуслар, хусусий мулк ривожланиши анчагина чекланди. Иқтисодий ислоҳотлар ва бозор муносабатларини жорий этиш чала ўтказилди. Давлатнинг назорат функцияси камайиш ўрнига кучайиб кетди. Чунки совет давридагидан фарқли, шаклланаётган нодавлат мулки мустақилликка интилди, у маъмурий буйруқбозлик усулига бўйсунишни истамас эди.

Маънавий-маданий соҳада ҳам улкан ўзгаришлар юз берди. Аввало, коммунистик мафкуранинг партиявийлик, синфийлик, курашчан атеизм принципларидан, социалистик реализм андозачилигидан воз кечилди. Маданий мероснинг халқдан яширилган қисми, тарихимиз, тилимиз, диний ва анъанавий қадриятларимизни халққа қайтариш бошланди. Миллий ўзликни англаш, миллий идентлик мустаҳкамланди. Инсон манфаатлари давлат манфаатларидан устун қўйилишини Конституцияда мустаҳкамлаш зарурлиги унутилган эди. Натижада реал ҳаётда аста-секин давлат манфаатининг устунлик тамойили демократия, инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари ривожланишини маълум доирада чеклай бошлади.

Миллий тикланиш даври чўзилиб кетди. Меҳнатнинг етарлича рағбатлантирилмаслиги, ишсизлик, камбағаллик ўсиши, мажбурий меҳнатга одамларнинг жалб қилиниши ва шу кабилар меҳнатга муносабатни салбий томонга ўзгартирди.

Миллий тикланишдан миллий юксалишга ўтиш мустақилликнинг дастлабки йилларида амал қилинган баъзи ёндашувлар, қоидалар ва тамойилларни танқидий ҳамда ижодий қайта кўриб чиқиш, янгилашни тақозо этди. Хуллас, Ўзбекистонни янгилаш ёки Янги Ўзбекистон концепциясига зарурат туғилди. Ва мазкур концепция давлатимиз раҳбари томонидан яратилди. У мужассам ҳолда Шавкат Мирзиёевнинг “Янги Ўзбекистон стратегияси” китобида ўз аксини топган. Конституциямизнинг шаклланиш жараёнини тасаввур қилиш учун давлатимиз раҳбарининг сайловолди дастурларига, Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномасига ҳамда ислоҳотларни чуқурлаштириш бўйича қилинган маърузаларига қараш керак.

Мустақилликка эришиб, ўз Конституциямизни қабул қилган бўлсакда, одамлар “Қандай жамият қурамиз?” деган саволга аниқ жавоб ололмади. Маънавий-маърифий, тарғибот-ташвиқот ишларида демократияни ривожлантирамиз, ҳуқуқ устуворлигини таъминлаймиз, ижтимоий йўналтирилган кўп укладли бозор иқтисодиётини жорий қиламиз, баркамол авлодни тарбиялаймиз каби моҳиятан тўғри жавоблар оддий кишилар учун тушунарсиз бўлиб, мавҳумлигича қолди.

Ислоҳотларга янги туртки бериш, халқнинг ташаббусини жонлантириш, миллий тикланишдан амалда фаол миллий юксалишга ўтиш ислоҳотларга ёндашувни ўзгартиришни, бу эса, ўз навбатида, ислоҳотларнинг конституциявий асосларини кучайтиришни тақозо этар эди.

Ўзбекистон Конституциясининг янги таҳрири 1-моддасида ва бошқа моддаларида биз қандай давлат қурамиз, инсонга қандай муносабатда бўламиз, жамиятни қандай ривожлантирамиз деган саволларга аниқ жавоб берилди. Олиб бориладиган сиёсат ва фуқаролик институтлари фаолияти ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамланди.

Конституциявий ислоҳотлардан ташқари, халқни олий стратегик мақсад йўлида бирлаштирувчи миллий ғоя керак. Президент Шавкат Мирзиёев таъкидлаганидек, Янги Ўзбекистон орзуси **“халқимизни ёруғ келажакка чорлаб ва янгиланишга сафарбар қилиб, умумий мақсадлар йўлида бирлаштириб турадиган яхлит маънавий асос ва мезонга айланиб бормоқда. Ўз куч ва имкониятларимизга бўлган ишонч бизни Янги Ўзбекистонни барпо этиш ва Янги Уйғониш даври пойдеворини яратишдек улуғ мақсад йўлида бирлаштириб, янада кучли ва мустаҳкам қилмоқда”**.

Иқтибосдан маълум бўлмоқдаки, янги Ўзбекистонни барпо этиш ва учинчи Ренессанс пойдеворини яратиш халқимизнинг стратегик муштарак мақсадидир. Унинг ақлзаковати, миллий иродаси ўша мақсадга эришишига қаратилмоғи лозим. Бу жамият аъзоларининг барчасидан танлаган касби, шуғулланаётган ишини чин дилдан, ҳалол бажаришни, лоқайд бўлмасликни тақозо қилади.

Меҳнат тарбияси ва жамоавийлик туйғуси

Ҳар бир кишининг ўз-ўзига қўядиган талаби ҳам, жамоадошларига, корхона мутахассисларига ва раҳбарларига қўядиган талаблари ҳам юқори бўлмоғи лозим. Одамлар онгини ўзгартириш учун, биринчи навбатда, меҳнат тарбияси ва жамоавийлик туйғуси замон талабига мослаштирилиши даркор.

Умуман олганда, меҳнат тарбиясининг янги концепцияси яратилиши зарур.

Таълим-тарбия тизимида жамоавийлик туйғусини шакллантириш ва мустаҳкамлашга катта эътибор қаратиш керак. Жамоавийлик асосида инсоннинг моҳиятли белгисидир. Инсон бежиз “ижтимоий мавжудот” дейилмайди. Ишлаб чиқариш яхши ривожланмаган жамиятларда одамлар бирлашиб, табиат ва жамият қийинчиликларини енгган. Жамоавий меҳнат, бир-бирини кундалик турмушда, айниқса, оғир дамларда қўллаб-қувватлаш жамоавийлик туйғусини чархлаб турган. Аммо, иккинчи томондан, инсон онгли мавжудот сифатида ўзининг бошқалардан алоҳида эканини ҳис қилади. Унда нафс ва ҳирс эҳтиёжлари индивидуалдир. Натижада инсонда худбинлик ҳам табиий мавжуд.

Замонавий цивилизация, одамларнинг ўз ҳаётий эҳтиёжларини қондиришда нисбатан эркинлиги анъанавий жамоавийлик туйғуларини ўтмаслаштириб, ўзаро бегоналашишни кучайтирмоқда. Жамоавийликнинг янги шаклларини пайдо қилмоқда. Буни яхшилаб англаб олиб, таълим-тарбия тизимида ҳисобга олиш керак. Меҳнат тарбиясисиз жамоавийлик шаклланмайди. Меҳнат инсоннинг тил ва тафаккур каби асосий белгисидир.

Меҳнат шунчаки иш бажариш эмас (буни ҳайвонлар ҳам, машина-механизмлар ҳам қила олади), балки яратувчиликдир. Кишилик жамияти вужудга келишидан то бугунги кунгача ривожланиб, қўлга киритган барча ютуқлари, яратган моддий ва маънавий бойликлари, асл инсоний фазилатлари меҳнат туфайли вужудга келган.

Қадимги юнон файласуфи, буюк Демокрит меҳнатнинг аҳамияти ҳақида шундай деган: *“Агар болалар меҳнат қилишга ундалмаганларида, на саводхонликка, на мусиқа, на гимнастика, ҳатто инсонда эзгуликни мустаҳкамловчи номусга ҳам ўрганмаган бўлар эдилар. Одатда номус ана шу машғулотларнинг етарлилигидан дунёга келади”*. Демокрит сўзларини меҳнат инсонни инсон қилиб яратди, мазмунида тушуниш керак. Меҳнат тақсимоти алмашув, истеъмол, турли ижтимоий муносабатларни, уларни тартибга солувчи меъёрлар, қоидалар, қонунларни пайдо қилди. Меҳнатни осонлаштириш, унумдорлигини ошириш, меҳнат кўникмаларини, маҳоратини такомиллаштириш илм-фанга, ижодкорликка, таълимга, тарбияга эҳтиёж туғдирди.

Аммо, минг афсуски, онгдаги, меҳнатдаги, ишдаги ижтимоий инерция кўпчилигимизда давом этмоқда. Маҳалла тизимини қайта яратдик. Яхши ўзгаришлар, яхши мисоллар талайгина. Бироқ умумий натижадорлик кутилганидек эмас. Туман ҳокимлари қишлоқ хўжалиги ишларидан кластерлар туфайли деярли халос бўлди. Уларга маҳаллаларда аҳоли билан ишлайдиган ёрдамчилар, ёшлар етакчилари ажратилди. Хўш, ҳокимларнинг ҳаммаси ҳам маҳаллаларга бориб, аҳоли билан, ёшлар билан учрашяптими? Бу борада улар давлат раҳбаридан ўрнак олиши керак. Давлат раҳбари маҳаллаларга, хонадонларга боряпти, ёшлар билан учрашувларга соатлаб вақт ажратмоқда.

Совет даври охирги йиллари мафкурасидан қолган ҳар қандай ташаббус ва янгича ёндашув таклифларини баландпарвоз мақтовлар, гўёки барча уларни қўллаб-қувватлаётгани тўғрисидаги гаплар билан сафсатабозликка айлантириб қўйиш иллатидан ҳамон қутула олмаётирмиз. Телевидение орқали ток-шоулар уюштирилади, студияда кичик бир аудитория йиғилади, 5-6 “эксперт” эзмаланиб гапиради. Мавзу телетомошабинларнинг меъдасига тегиб, муҳокама қилинаётган ташаббусни, янгиликни обрўсизлантиради. Чунки шоввоз “экспертларнинг” кўпчилиги аслида муаммонинг, ғоянинг мазмун-моҳиятини яхши тушунмайди, юзаки ва бир томонлама талқин қилади. “Янгиликни” сийқаси чиқиб кетган “эскиликка” айлантирмагунча сафсатабозлик қилинаверади. Одамларни ундан ўзил-кесил бездиради. Амалий иш-чи? Катта-кичик раҳбарлар гапирди, йўл-йўриқ, кўрсатма берди, одамлар “ишдан чалғиманглиги” учун селектор йиғилиши ўтказилди. Яна нима керак? Баъзан жойлардаги амалий ташкилотчилик юқоридаги мисолга ўхшаш. Шу боис натижадорлик паст.

Назария ва амалиёт уйғунлиги зарур

Очиғини айтганда, мазкур камчиликларнинг илдизи чуқур: меҳнат тарбиясининг оилада ҳам, жамиятда ҳам пасайиб кетганига бориб тақалади. Ишлаб чиқариш, асосан, оила даражасида ташкил этилган даврларда ҳунарманднинг болалари 5-6 ёшдан отаси олдида ўтириб, 1-2 соат кузатган, кичик асбоб-ускуналарни олиб, “машқ” қилган. Ўсмирлик пайтида қўли анча ишга келиб қолган.

15-16 ёшларда отаси билан бозорга борган, ясаган буюмларни сотишни, керакли хомашё маҳсулотлари ва рўзғорга зарур нарсаларни харид қилишни ўзлаштирган. Унда ёшлигидан ясаётган буюмни бузиб қўймаслик, хомашёни исроф қилмаслик масъулияти шаклланган.

Деҳқон ва боғбоннинг болалари ҳам касб сирларини отасига, бобосига ёрдам бериб, ўзлаштирган. Ишлаб чиқариш оила доирасидан чиқиб, завод-фабрикаларга, қишлоқ хўжалик артеллари кабиларга кўчгандан кейин ота-она ишга кетиб, болаларга касб-ҳунар ва рўзғор юритишни ўргатиш, меҳнатсеварликни ва масъулиятни тарбиялаш ҳам аста-секин йўққа чиқди. Таълим-тарбия тизими халқ ҳаётида юз берган туб бурилишга мослаша олмай қолди. Бугун давлатимиз раҳбари битирувчиларга мактабда икки тилни ва бир касбни ўрганиб чиқиш вазифасини бежиз қўяётгани йўқ.

Лекин бу осон вазифа эмас. Зеро, бир синфда ўртача 30 бола ўқиса, ҳар қайсисининг қизиқиши бошқа-бошқа. Бутун синфни фақат бир касбга ўқитиб бўлмайди. Ўқувчиларда камида 3-4 касбдан бирини танлай олиш имконияти бўлмоғи лозим. Ўтган аср 60-йиллар бошида собиқ иттифоқда политехник таълим концепцияси олға сурилиб, мактаблар 10 йилликдан 11 йилликка айлантирилган эди. Камина ўша таълим концепцияси бўйича ўқиган, 1966 йилда 11-синфни битирган ўқувчилардан эдим (1966 йили ҳам 10-синф, ҳам 11-синфлар битирганди).

Ўша пайтда концепция ижобий самара бермади. Унинг сабабларидан бири бутун синф ўғил болалар ишлаб чиқариш корхонасида фақат бир касбга ўргатиларди. Мактабда 2 та ёки 3 синф бўлса, аҳвол яна чигаллашарди. Ўқувчиларни ҳеч қандай цех ёки автобаза қабул қилолмасди. Қишлоқ жойларда аҳвол бундан ҳам мушкул эди. Колхоз-совхозларда ўша йиллар ортиқча техника бўлмагани сабабли мактаб ўқувчиларига 1-2 донасини ўрганиш учун фақат қиш вақти ажратиш имкони бўларди. Бўлажак ўқувчи-механизаторга вегетация даврида техника берилмасди.

Касбни ишлаб чиқариш амалиётисиз яхши ўзлаштириб бўлмайди. Бу барча соҳага тааллуқли, жумладан, бошқарув ва идора ишларига ҳам. Айни шу соҳада ишлаб чиқариш амалиёти ва стажировка тизими яхши йўлга қўйилмаган. Масалан, АҚШда ҳатто Оқ уйда ва Конгрессда ҳам белгиланган сондаги талабалар амалиёт ўтайди. Бизда эса Вазирлар Маҳкамаси, Президент Администрацияси, Олий Мажлис палаталарида олий ва ўрта махсус таълим ўқув юртларини қўя турайлик, ҳатто Президент ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси тингловчилари ҳам амалиёт ўташи мушкул.

Ишлаб чиқариш амалиёти ўталадиган корхона ва ташкилотларнинг амалиётчилар олдидаги масъулияти аниқ белгиланмаган, фақат ойлик маош тўлаш билан чекланиб қолмоқда (унда ҳам барча ташкилотларда эмас, масалан, мактаблар ва олий таълим муассасаларида бундай тартиб йўқ). Шу сабабдан замонавий тараққиёт талаблари ва технологияларни ҳисобга олиб, ишлаб чиқариш амалиёти тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Қонунини қабул қилиш вақти етмадимикан? Айниқса, ўрта мактаб ўқувчиларига бир касбни ўргатишнинг ҳозиргача на ҳуқуқий асоси, на илмий-методик ва педагогик асоси яратилган.

Жамият ривожланиши жараёнида меҳнатнинг, айниқса, ақлий меҳнатнинг аҳамияти кучайиб бораётир. Инсон турли механизмлар, машиналар, автоматлар, роботлар ёрдамида оғир жисмоний меҳнат билан боғлиқ ишларни енгиллаштирмоқда. Лекин бу воситаларнинг ўзи, уларнинг такомиллашуви ақлий меҳнат қай йўсинда ривожланишига боғлиқ.

Саодат инсоннинг ўз ҳунаридир

Президентимиз қарорида Мустақиллик байрами доирасидаги ташкилий-амалий, маънавий-маърифий тадбирлар ҳамда тарғибот-ташвиқот ишларини **“Янги ҳаёт учун, Янги Ўзбекистон учун!”** деган бош ғояни ўзида мужассам этган дастур асосида ўтказиш белгилангани бежиз эмас.

Бугун ушбу улуғвор ғоя ҳар бир юртдошимизнинг қалбини тўлқинлантириб, юксак марраларга руҳлантириб тургани, табиий. Бироқ янги ҳаёт ҳам, янги Ўзбекистон ҳам ўз-ўзидан бунёд бўлиб қолмайди. Буни барчамиз чуқур англашимиз ва ушбу муштарак мақсад рўёби йўлида ҳам ҳиссий, ҳам ақлий, ҳам руҳий, ҳам билим, ҳам салоҳият жиҳатидан тайёр бўлишимиз шарт.

2030 йилгача Ўзбекистонни ривожлантириш концепцияси давлат раҳбарининг Сайловолди дастурида баён қилинган эди. У аниқ мақсадларни кўзлаган, молиявий ва моддий ресурслари, ижрочилари, муддатлари белгиланган ҳужжатга айланади. Биз олдимизга юксак мақсадлар қўйдикки, энди эскича ишлашга, турмуш жараёнини ўз ҳолига, ўз оқимига ташлаб қўйишга ҳаққимиз йўқ.

Янги Ўзбекистон ислоҳотлар асосига инсон манфаатларини қўйди ва ҳамма нарсадан устунлигини тан олди. Учинчи Ренессанснинг моддий-иқтисодий, ёки ижтимоий, тарихий, касбий пойдеворини, инсоний, эстетиқодий, ахлоқий, ҳуқуқий, эстетик, умуман, маънавий пойдеворини оламизми — барчаси улкан, тизимли ва тиришқоқ меҳнатни талаб қилади. Президент Шавкат Мирзиёев Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномасида таъкидлаганидек, **“тўплаган тажрибамиз бир ҳақиқатни яққол исботлаб бермоқда: тараққиётга — фақат машаққатли ва жасоратли меҳнат орқали эришилади”**. Давлат раҳбари бекорга машаққатли ва жасоратли меҳнат талаб қилинишига урғу бермаётир.

Меҳнатсеварликда, ҳалол ва тиришқоқ меҳнатда инсоннинг ватанпарварлиги, ор-номуси, виждони юзага чиқади. Ор-номусли, виждонли одам бировга, жумладан, давлатга қарам, боқиманда бўлишдан ҳазар қилади. Чора излайди, янги касбга ўқийди, ўрганади. Ватанпарварлик — аслида, танлаган касбинг ёки бажараётган ишингни ҳалол адо этишдир. Сифатли ва унумли меҳнат қилиб юртинг бойлигига бойлик қўшишдир, ўзингнинг ва оилангнинг эҳтиёжларини имкон қадар тўлиқроқ қондиришга уринишингдир. Шунда Ватанингга юкинг камроқ тушади.

Меҳнатсеварликни, ватанпарварликни нафақат ота-боболаримиздан, шунингдек, бизга ҳар жиҳатдан намуна, ибрат бўлаётган давлатимиз раҳбаридан ҳам ўрганишимиз зарур. Президент ибрати — улкан мактаб, ор-номус ва виждон мактаби, халқпарварлик мактаби.

Инсон саодатли ҳаётига ҳам, бахтсизлигига ҳам ўзи сабабчи бўлади. Турмушда тўғри йўлни танлаши, хато қилмаслиги, орзу ва мақсадлари сари курашувчанлиги, Ватанига фойдаси тегадиган шахс бўлиб камолга етиши унинг тўғри таълим-тарбия олишига боғлиқ. Кишини меҳнатсеварликка ўргатиш, қалбида эл-юрт тақдирига дахлдорлик туйғусини кучайтириш эса таълим-тарбиянинг ўқ томири бўлиши керак. Инсон ўз қисматига ўзи жавобгар эканини, яқинлари, оиласига масъуллигини, халқ, юрт, Ватан олдидаги бурчини теран англай олса, шундагина ўзини такомиллаштиришга, билимини бойитишга, маънан юксалишга, юқорида қайд этганимиз улуғвор шиор — “Янги ҳаёт учун, Янги Ўзбекистон учун!” интилади.

Зотан, академик шоиримиз Ғафур Ғулом таъбири билан айтганда:

Тақдирин қўл билан яратур одам,
Ғойибдан келажак бахт — бир афсона.
Саодат инсоннинг ўз ҳунаридир,
Тақдирнинг қудрати эмас баҳона.

Суратлар “Халқ сўзи” фотожамламасидан олинди.

ЭРКИН ВА ФАРОВОН ҲАЁТИМИЗ АСОСИ

Шу кунларда халқимиз Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг ўттиз икки йиллик санасини баланд руҳ ва кўтаринки кайфият билан нишонлаш учун қизғин тайёргарлик кўрмоқда. Зеро, бу қутлуғ айём — янги тарихимиздаги энг улуғ санадир.

Бундан 32 йил муқаддам — 1991 йил 31 август куни халқимиз ўз Ватани, тақдири ва келажагига ўзи эгалик қилиш ҳуқуқини қўлга киритди. Дунё харитасида Ўзбекистон Республикаси — янги суверен ва мустақил давлат пайдо бўлди.

Ўтган тарихан қисқа вақт давомида элимизнинг фидокорона меҳнати ва қатъияти билан миллий ўзлигимиз, қадимий тарихимиз, бой маданиятимиз, эзгу қадрият ва анъаналаримиз қайта тикланди. Давлат ва жамият ҳаётининг туб асослари ўзгариб, мамлакатимиз дунё ҳамжамиятида ўзининг муносиб ўрнига эга бўлди.

Мустақилликнинг қадр-қиммати ва аҳамияти йилдан-йилга ортиб бормоқда. Мамлакатимиз тараққиётнинг янги босқичига қадам қўйиб, барча соҳа ва тармоқларда туб ислоҳотлар амалга оширилмоқда, демократик янгиланиш жараёнлари кечаётир. Ўтган давр эркин ва фаровон ҳаётни, буюк келажакни фақат ва фақат мустақиллик асосидагина қуриш мумкинлигини кўрсатди.

Мамлакатимиз сиёсий ҳаётидаги муҳим воқеалар, хусусан, янгиланган Конституциямизнинг қабул қилиниши эл-юртимиз янги Ўзбекистонни, учинчи Ренессанс пойдеворини яратишга қаратилган ислоҳотларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаб келаётганининг яққол ифодасидир.

Айниқса, иқтисодиёт тармоқларини жадал ривожлантириш ва тадбиркорликка кенг йўл очиш, янги иш ўринлари яратиш, камбағалликни қисқартириш ҳамда аҳолининг турмуш фаровонлигини ошириш, шаҳар ва қишлоқларимизни обод қилиш, юртимизнинг халқаро миқёсдаги обрў-эътиборини юксалтириш йўлида эришаётган натижаларимиз тобора яққол намоён бўлмоқда.

Энг муҳими, кейинги йилларда юртимизда бўлаётган ўзгаришлар, янгиланишларни ҳар бир юртдошимиз ўз ҳаётида сезяпти, ҳис этяпти. Нега десангиз, истиқлол давлатимизнинг жаҳон ҳамжамиятидан муносиб ўрин олишига катта замин яратди. Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда улкан ўзгаришлар рўй берди, халқимиз турмуш даражаси юксалди. Президентимиз Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан амалга оширилган ислоҳотлар ҳаётимизнинг барча жабҳасида янгиланиш ва туб ўзгаришларга замин ҳозирлади.

Олти-етти йил аввал бошланган янгиланишлар, халқ манфаатларидан келиб чиққан ҳолда олиб борилаётган ислоҳотлар, янги Ўзбекистонни барпо этиш йўлидаги дадил қадамлар нафақат халқимиз, балки жаҳон ҳамжамияти томонидан ҳам кўтаринки кайфият билан кутиб олинмоқда.

Ватанимиз мустақиллигининг 32 йиллигини янги Ўзбекистоннинг бугунги тараққиёт даражаси, шону шуҳратига мос ҳолда муносиб кутиб олиш ва юксак савияда нишонлаш мақсадида “Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг ўттиз икки йиллик байрамига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш тўғрисида”ги Президент қарори қабул қилинди.

Бугун янги Ўзбекистон миллий иқтисодиётининг энг муҳим йўналиши бўлган саноат соҳасини ривожлантириш асосий вазифага айланди. Мамлакатимиз аграр-индустриал давлатдан индустриал-аграр давлатга айланди. Саноат соҳасидаги сиёсатни самарали юритиш, уни инновацион асосда ташкил этиш, ривожлантиришда драйвер ва “ўсиш нуқталари”ни белгилаб олиш, ишлаб чиқаришга илғор технологияларни жалб этиш орқали саноат тармоқлари рақобатбардошлиги ҳамда ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишга алоҳида эътибор бериляпти.

Кенг кўламли ислоҳотлар натижасида ялпи ички маҳсулот ҳажми илк бор 80 млрд. доллардан ошди. Бундай муваффақиятга эришишда ялпи ички маҳсулотнинг чорак қисмини ташкил этувчи саноат соҳаси улуши сезиларли бўлди.

Ҳозир жаҳондаги мураккаб геосиёсий вазиятга қарамай, Ўзбекистон саноати жадал ўсмоқда. Хусусан, 2022 йилда саноат ишлаб чиқариши ҳажми 551,1 трлн. сўмга етди. Ваҳоланки, бу кўрсаткич 1991 йилда 63 млрд. сўм эди холос. Ялпи ички маҳсулот таркибида саноат ишлаб чиқариши соҳасининг улуши 2022 йилда 26,7 фоизни ташкил қилди, соҳага жалб этилган инвестициялар ҳажми жорий йилда 124,6 трлн. сўмга етди.

Пул-кредит сиёсати соҳасида кўламли ислоҳотлар амалга оширилиб, тўлов тизимлари ривожлантирилди, чет эл валютасини сотиб олиш имкони яратилган ҳолда, нақд пул муаммоси ҳал этилди. Бу эса одамларнинг эртанги кунга ишончини янада мустаҳкамлади.

Сўнгги йилларда мамлакатимизда инсонга бўлган эътибор тубдан ўзгарди. Инсон, унинг ҳақ-ҳуқуқлари ва бахт-саодати давлат сиёсати, барча давлат органлари фаолиятининг энг устувор ва муқаддас мақсадига айланди. Ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳолини, уларнинг ҳар бир қатламини манзилли қўллаб-қувватлаш бўйича янги тизим механизми жорий қилинди.

Мамлакатимизда инсон қадрини улуғлаш, ҳар бир юртдошимизнинг ҳаётидан рози бўлишига эришиш олиб борилаётган ислоҳотларнинг бош мезонига айланиб бормоқда. Давлатимиз раҳбарининг янги ғоялар билан йўғрилган инсонпарварлик сиёсати асосини халқимизнинг туб манфаатлари ташкил этади ҳамда бу сиёсат бевосита шу манфаатларни ҳимоя қилишга қаратилган.

Ҳаётга татбиқ этилаётган изчил ислоҳотлар қуруқ рақамларда эмас, балки аҳолининг кундалик ҳаёти, рўзғорида, дастурхонида ўз аксини топмоқда. Агар юртимизда яшаётган оилалар ҳаётини шу нуқтаи назардан таҳлил қиладиган бўлсак, ўтган даврда қандай салмоқли натижаларга эришганимиз аён бўлади.

Умуман олганда, истиқлол шарофати билан миллий давлатчилигимиз пойдевори мустаҳкамланиб, чегараларимиз дахлсизлиги таъминланди, жамиятимизда тинчлик-осойишталик қарор топди, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенглик кафолатланди.

Бугун юртимизнинг қайси бир ҳудудига борманг, ватандошларимизнинг кўнглида, кўзида мустақилликнинг ёркин шукуҳини, бугунги дориламон кунларнинг шукронасини кўрасиз. Бу эса қалбимизга ҳузур, кўнглимизга ғурур, кўзларимизга қувонч бахш этади. Буларнинг барчаси эса, албатта, мустақиллик туфайлидир.

Фахриддин САМАДОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати.

ҲАР БИР ШАХС СУД ВА СУДЬЯЛАР СИЙМОСИДА ЎЗИНИНГ ИШОНЧЛИ ҲИМОЯЧИСИНИ КЎРСИН

Кейинги йилларда мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар туб моҳиятига “Инсон қадри учун” тамойили сингдирилганлигини алоҳида таъкидлаш жоиз. Пировардида аҳоли учун кенг имконият ва қулайликлар яратилмоқда. Буни жойларда бўлганимизда, юртдошларимиз билан бевосита суҳбатлашиш асносида кўриб-билиб турибмиз.

Мушоҳада

Суд-ҳуқуқ соҳасидаги янгиланишлар ҳам ислоҳотлар самараси бўлиб, бундан кўзланган мақсад одил судловга эришиш, судларнинг тўлақонли мустақиллигини таъминлаш орқали адолатни қарор топтириш ва халқни рози қилишдан иборатдир. Муҳими, бу борада муайян ютуқларга эришдик. Аммо олдимизда турган вазифалар ҳам талайгина. Аниқ айтадиган бўлсак, бугунги шиддатли даврнинг ўзи суд-ҳуқуқ соҳасини замон талабидан келиб чиққан ҳолда янада такомиллаштиришни ва илғор халқаро стандартларни жорий этишни талаб қилаётгани ҳеч кимга сир эмас.

Хусусан, соҳани янада такомиллаштириш бўйича вазифалар 2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида ҳам ўз ифодасини топган. Айни чоғда шу йил 16 январда қабул қилинган “Одил судловга эришиш имкониятларини янада кенгайтириш ва судлар фаолияти самарадорлигини оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Президент Фармонида ҳам суд-ҳуқуқ соҳасини такомиллаштиришга оид аниқ вазифалар назарда тутилган.

Эътиборлиси, Фармон билан 2023 — 2026 йилларга мўлжалланган суд тизимини сифат жиҳатдан янги босқичга олиб чиқишнинг қисқа муддатли стратегияси ва уни амалга ошириш бўйича Ҳаракатлар дастури тасдиқланиб, суд тизимини такомиллаштиришга қаратилган чора-тадбирлар белгиланди.

Стратегияда “Инсон қадри учун” ғояси асосида чинакам адолатли суд тизимини шакллантириш ва унинг фаолиятини халқ манфаати ва инсон қадр-қимматини самарали ҳимоя қилишга йўналтириш, адолатли суд қарорлари қабул қилинишига эришиш орқали халқнинг, жумладан, тадбиркорларнинг суд тизимига бўлган ишончини мустаҳкамлаш, ҳар бир шахс суд ва судьялар сиймосида ўзининг ишончли ҳимоячисини кўришига эришиш каби вазифа ва мақсадлар мустаҳкамланган.

Ўз навбатида, янгиланган Конституциямизнинг 55-моддасида ҳам ҳар кимга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш ҳуқуқи, бузилган ҳуқуқ ва эркинликларини тиклаш учун унинг иши қонунда белгиланган муддатда ваколатли, мустақил ҳамда холис суд томонидан кўриб чиқилиши ҳуқуқи кафолатланди.

Шулардан келиб чиққан ҳолда фуқароларнинг одил судловга эришиш даражасини янада ошириш, бузилган ҳуқуқ ва эркинликлари ҳамда қонуний манфаатларини янада ишончли таъминлаш мақсадида “Суд қарорларининг қонунийлиги, асослилиги ва адолатлилигини текшириш институти такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодексига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги қонун ишлаб чиқилган бўлиб, яқинда бўлиб ўтган Олий Мажлис Сенатининг навбатдаги ялпи мажлисида у батафсил муҳокама қилинди.

Хўш, қандай ҳаётий зарурат мазкур қонунни ишлаб чиқишга мажбур этди?

Аввало, суд қарорларини қайта кўриш институти бўйича ўтказилган таҳлиллар мазкур институтни такомиллаштириш лозимлигини кўрсатганини айтиш лозим. Масалан, кассация тартибидаги шикоятларни кўриш ваколати фақат Олий судга берилганлиги фуқароларнинг ортиқча сарсонгарчилигига сабаб бўлиши баробарида Олий судда иш ҳажми кескин ошиб кетишига олиб келмоқда. Қолаверса, бу ҳолат ўрта бўғин — вилоят ва унга тенглаштирилган судлар имкониятларидан самарали фойдаланишни муайян даражада чеклаши айни ҳақиқат.

Бундан ташқари, амалдаги қонун билан апелляция шикоятини бериш муддати 10 кундан 20 кунга узайтирилиши маҳбусларни тергов ҳибсхонасида сақлаш билан боғлиқ муаммоларни юзага келтирар, уларнинг сони кескин ортиб, муассасаларда белгиланган меъёрдан ортиқ маҳбуслар сақланишига сабаб бўлаётганди.

Сўз юритилаётган қонун шу ва бошқа муаммоларни бартараф этишга қаратилган бўлиб, у билан Жиноят-процессуал кодексига қатор ўзгартириш ва қўшимчалар киритилмоқда.

Хусусан, қонуний кучга кирмаган суд қарорларини шикоят (протест) асосида апелляция тартибида, қонуний кучга кирган суд қарорларини кассация тартибида, апелляция ёки кассация тартибида кўрилган суд қарорларини тафтиш тартибида қайта кўриш белгиланмоқда. Айни чоғда қонуний кучга кирган суд қарорларини кассация тартибида кўриш бўйича ваколат вилоят судларига ва уларга тенглаштирилган судларга ўтказилмоқда, апелляция шикоятини бериш муддати 20 кундан 10 кунга қисқартирилаётир.

Яна бир муҳим ўзгаришлардан бири шуки, юқори инстанция судлари томонидан қуйи судлар қарорини бекор қилган ҳолда ишни янгитдан кўриш учун қуйи судга юбориш амалиёти тугатиляпти.

Фуқароларнинг судга шикоят килишини янада кенгайтирувчи институт жорий этилмоқда. Яъни эндиликда суд ҳукми, ажрими устидан тафтиш тартибида шикоят бериш (протест билдириш) ҳуқуқи вужудга келмоқда.

Шунингдек, Жиноят-процессуал кодекси ҳукм, ажримлар қонунийлиги, асослилиги ва адолатлилигини текширишнинг умумий шартларини назарда тутувчи алоҳида боб билан тўлдирилиб, ҳукм ва ажримларнинг қонунийлиги, асослилиги ва адолатлилигини текшириш турлари, шикоят қилиш ва протест билдириш ҳуқуқи ҳамда талаблари, ишларни кўриш предмети ва доираси ҳамда муддатлари аниқ белгиланмоқда.

Келтирилган ушбу янгиликлардан ҳам кўриниб турибдики, бу пировард натижада инсон ҳуқуқлари ва манфаатларини ишончли тарзда таъминлашда қўл келади. Батафсил айтадиган бўлсак, ушбу қонуннинг ҳаётга татбиқ этилиши судьяларнинг масъулиятини оширишга, ишларнинг сифатли ва ўз вақтида кўрилишига, суд қарорларини қайта кўришда вилоят судлари ҳамда уларга тенглаштирилган судларнинг имкониятларидан самарали фойдаланишга, энг муҳими, фуқароларнинг шикоят қилиш ҳуқуқидан фойдаланиш имкониятини кенгайтириш ва норозиликлар ҳамда ортиқча сарсонгарчиликларнинг олдини олишга йўл очади.

Шуҳрат ЧЎЛЛИЕВ,
Олий Мажлис Сенатининг Суд-ҳуқуқ масалалари ва коррупцияга қарши курашиш қўмитаси раиси ўринбосари.

Ишчи гуруҳ йиғилиши

СУВ РЕСУРСЛАРИДАН ОҚИЛОНА ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАСИ НАЗОРАТГА ОЛИНДИ

Аввал хабар берганимиздек, Олий Мажлис Сенати Кенгаши йиғилишида Сув ресурсларини муҳофаза қилиш, улардан оқилона ва самарали фойдаланиш, сувни бошқариш механизмларини такомиллаштириш, соҳанинг қонунчилик базасини мустаҳкамлаш масаласи кўриб чиқилиб, ушбу вазифаларни бажариш бўйича ишчи гуруҳ шакллантирилган ва чора-тадбирлар режаси ишлаб чиқилган эди. Парламент юқори палатасининг яқинда бўлиб ўтган қирқ учинчи ялпи мажлисида ҳам мазкур масалага алоҳида эътибор қаратилди.

Айтиш жоизки, чора-тадбирлар режасидан амалдаги норматив-ҳуқуқий ва бошқа ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш ҳамда такомиллаштириш, илмий тадқиқот фаолияти, ташкилий-техник, тушунтириш ва тарғибот тадбирлари ўрин олган.

Ишчи гуруҳи таркибига Ўзбекистон сув хўжалиги вазирининг биринчи ўринбосари, экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазири ўринбосари, “Ўзбекбалиқсаноат” уюшмаси раиси ўринбосари, “Ўзсувтаъминот” акциядорлик жамияти бошқарув раисининг биринчи ўринбосари, Фанлар академияси Сейсмология институти директори ҳамда Энергетика ва Қишлоқ хўжалиги вазирликлари ҳамда Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши мутахассислари жалб этилди.

Яқинда Сенатнинг Оролбўйи минтақасини ривожлантириш масалалари ва экология қўмитаси раиси, ишчи гурҳ раҳбари Б. Алихонов раҳбарлигида бўлиб ўтган ушбу ишчи гуруҳнинг дастлабки йиғилишида чора-тадбирлар режасида белгиланган вазифалар бирма-бир муҳокама қилинди.

Ўз навбатида, йиғилишда сув ресурсларини муҳофаза қилиш, улардан оқилона ва самарали фойдаланиш, сувни бошқариш механизмларини такомиллаштириш, соҳа қонунчилик базасини мустаҳкамлаш ҳамда белгиланган вазифаларни ўз вақтида ва сифатли бажариш юзасидан масъулларга тегишли тавсиялар берилди.

Мазкур вазифалар ижроси Сенат ишчи гуруҳи томонидан назоратга олинди.

«Халқ сўзи».

МЕҲНАТ ФАХРИЙЛАРИ ТАҚДИРЛАНДИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 14 июль кунги “Меҳнат фахрийси” кўкрак нишонини таъсис этиш тўғрисида”ги қарорига мувофиқ жорий қилинган кўкрак нишонлари билан Сурхондарё вилоятининг 42 нафар меҳнат фахрийси тақдирланди.

Эҳтиром

Шу муносабат билан вилоят ҳокимлиги биносида бўлиб ўтган тантанали тадбирда Сурхондарё вилояти ҳокими Улуғбек Қосимов, Ўзбекистон фахрийларининг ижтимоий фаолиятини қўллаб-қувватлаш “Нуроний” жамғармаси республика бошқаруви раисининг биринчи ўринбосари Шароф Убайдуллаев ҳамда кенг жамоатчилик вакиллари иштирок этди.

Тадбирда сўз олганлар қайд этганидек, мамлакатимизда иқтисодиёт, ишлаб чиқариш, илм-фан, маданият, таълим, соғлиқни сақлаш, юриспруденция ва бошқа соҳаларда кўп йиллар давомида ҳалол ва самарали меҳнат қилган нафақа ёшидаги юртдошларимиз ҳар томонлама муносиб рағбатлантириляпти.

— Инсон доимо эътибордан руҳланади, қувват олади, — дейди “Меҳнат фахрийси” кўкрак нишони соҳиби Шойим Абдураимов. — Узоқ йиллар маданият ва таълим тизимида самарали меҳнат қилдим, ҳозирда нафақадаман. Юртимиздаги ўзгариш ва янгиланишларни кўриб бениҳоя қувонаман. Изчил ислоҳотлар туфайли жамиятимиз тубдан янгиланиб, ҳаёт тарзимиз тобора яхшиланиб бораётир. Бу борада биз кекса авлодга кўрсатилаётган эътибор ва ғамхўрлик учун миннатдормиз.

Дарҳақиқат, жамият ҳаётида ўзининг муносиб ҳиссасини қўшиб келаётган нуроний ва фахрийларимиз меҳнати ҳамиша эътиборда. Йиллар давомида элга хизмат қилган, эндиликда бой ҳаётий тажрибаси, маслаҳатлари билан жамият тараққиётига ҳисса қўшаётган инсонларнинг “Меҳнат фахрийси” кўкрак нишони билан тақдирланиши ҳам ана шу эътиборнинг юксак намунасидир.

Тадбир давомида 42 нафар нуронийга I, II, III даражали “Меҳнат фахрийси” нишони ва пул мукофотлари топширилди.

Илҳом РАҲМАТОВ
(«Халқ сўзи»).

ЖИСМОНИЙ ВА ЮРИДИК ШАХСЛАРНИНГ МУРОЖААТЛАРИГА ЎЗ ВАҚТИДА ЖАВОБ БЕРИЛЯПТИМИ?

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Саноат, қурилиш ва савдо масалалари қўмитасининг мажлиси бўлиб ўтди. Унда жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларида кўтарилган масалалар қай даражада ҳал этилаётганлиги юзасидан Қурилиш ва уй-жой коммунал хўжалиги вазирлигининг ахбороти эшитилди.

Эшитув

Кейинги йилларда мамлакатимизда аҳоли билан тўғридан-тўғри мулоқотни ташкил қилиш, жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларини ўрганиб чиқиш ҳамда уни ҳал этиш чораларини кўриш, мурожаатлар билан ишлашнинг сифат жиҳатдан янги ва самарали тизимини йўлга қўйиш борасида сезиларли ишлар амалга оширилмоқда.

2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида халқ билан очиқ мулоқотнинг механизмларини янада такомиллаштириш, давлат органларига келиб тушган мурожаатларни жамловчи марказлашган тизимни яратган ҳолда уларни кўриб чиқиш муддати ва сифати устидан рақамли назорат ўрнатиш, аҳолининг кундалик турмуш тарзига бевосита таъсир қилувчи масалалар бўйича мурожаатлар тезкор ва сифатли кўриб чиқилишини таъминлаш кўзда тутилган.

Берилган ахборотга кўра, вазирлик аҳоли мурожаатлари билан ишлаш, уларни қийнаб келаётган муаммоларни аниқлаш ва бартараф этиш ҳамда такрорий мурожаатлар келиб тушишининг олдини олиш мақсадида тизимли ишларни амалга оширмоқда.

Хусусан, вазирликнинг йиғилишларида мурожаатлар билан ишлаш ҳолати атрофлича муҳокама қилиб борилмоқда. Халқ қабулхоналари билан доимий ҳамкорлик йўлга қўйилиб, вилоятларда соҳа ташкилотларининг бир нафардан масъул ходими Халқ қабулхонасига доимий бириктирилган. Мурожаатлар сони ошган ҳудудларга алоҳида эътибор берилган ҳолда вилоятлардаги Халқ қабулхоналари билан ҳамкорликда сайёр қабуллар, шунингдек, семинарлар ташкил этиш йўлга қўйилган.

Ҳисобот даврида мурожаатларни кўриб чиқишда камчиликларга йўл қўйган Сурхондарё, Тошкент вилоятлари ҳамда Тошкент шаҳар қурилиш ва уй-жой коммунал хўжалиги бошқармаларининг масъул ходимларига нисбатан қонунчиликда белгиланган жавобгарлик чоралари қўлланилган.

Қайд этилганидек, Қонунчилик палатаси депутатларининг сўровларига асосан бир қатор муаммолар ижобий ҳал этилган. Хусусан, Миробод туманида истиқомат қилиб келаётган фуқароларнинг иссиқлик таъминоти бўйича мурожаати жойида ўрганилиб, ечим топилган. Бундан ташқари, Олтиариқ тумани, “Ёшлик” МФЙ, Учтепа кўчаси фуқароларининг ичимлик суви билан боғлиқ мурожаатига асосан манзилли дастур асосида 1,5 км қувур ётқизиш ва бир дона сув иншооти қуриш ишлари бошлаб юборилган.

Қурилиш ва уй-жой коммунал хўжалиги вазирлиги ҳамда тизим ташкилотларида мурожаатлар ўз вақтида ва сифатли кўриб чиқилишини таъминлаш, энг муҳими, мамлакатимизда куз-қиш мавсумини беталафот ўтказиш мақсадида барча чоралар кўрилмоқда.

Депутатлар томонидан фуқаролардан келган мурожаатлар ўз вақтида кўриб чиқилгани, уларни қаноатлантириш бўйича тизимли ишлар йўлга қўйилгани эътироф этилиб, вазирликка аҳоли мурожаатлари бўйича янгича тизимда ишлаш, архитектура ва шаҳарсозлик, ноқонуний қурилишларнинг олдини олиш, қурилиш сифатини назорат қилиш, ичимлик суви таъминоти ва оқова сувни чиқариб юбориш хизматларини яхшилаш бўйича таклифлар берилди.

Мажлис якунида кун тартибидаги масала юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Парламент ахборот маркази.

САРҲИСОБ, УСТУВОР ВАЗИФАЛАР ВА МУҲОКАМА

1

Ўтган вақт давомида қўмита томонидан назорат-таҳлил доирасида 3 та тадбир ўтказилди. Улар қонунларнинг ижро этилиши ҳолатини ўрганиш ҳамда давлат ва хўжалик бошқаруви органлари раҳбарларининг ахборотини эшитишга тааллуқлидир.

Шу давр мобайнида қўмита аъзолари томонидан мансабдор шахсларга сайловчиларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш билан боғлиқ масалалар юзасидан 4 та депутатлик сўрови юборилди.

Ҳисобот даврида жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларини ўз вақтида ўрганиш ҳамда уларни ҳал этишга алоҳида эътибор қаратилди. Шунга кўра қўмита номига келган 175 та мурожаат белгиланган тартибда кўриб чиқилиб, уларнинг салмоқли қисми бартараф этилди.

* * *

Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг Коррупцияга қарши курашиш ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси томонидан “Суд қарорларининг қонунийлиги ва асослилигини текшириш тартиби такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодексига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида”ги қонун лойиҳаси муҳокамасига бағишланган ишчи гуруҳ йиғилиши ўтказилди.

Ушбу қонун лойиҳаси билан Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодексига ишларни кўришнинг ўта марказлаштирилишига барҳам берилишини, фуқароларнинг олис ҳудудлардан судга келиб сарсон бўлишининг олдини олиш мақсадида вилоят судлари ва уларга тенглаштирилган судларда ишлар апелляция ёки кассация ва тафтиш тартибида кўрилишини, ишлар тафтиш тартибида Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Маъмурий ишлар бўйича судлов ҳайъатида ва алоҳида ҳолларда Ўзбекистон Республикаси Олий суди Раёсатида қайта кўрилишини ҳамда юқори инстанция судлари томонидан қуйи инстанция судларининг қарорини бекор қилган ҳолда ишни янгидан кўриш учун биринчи инстанция судига юбориш тартибининг бекор қилинишини назарда тутувчи ўзгартириш ва қўшимчалар киритилмоқда.

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Парламент ахборот маркази.

ТОҒ-КОН САНОАТИ ВА ГЕОЛОГИЯ СОҲАСИ ЯНАДА РИВОЖЛАНАДИ

Бугун иқтисодий тараққиётни саноат тармоқлари ривожисиз тасаввур қилиб бўлмайди. Ҳозир бу тармоқ анча ривожланган бўлиб, юртимизда ҳам соҳага катта эътибор қаратилмоқда. Замонавий технологиялар жорий қилиниб, ер ости бойликларини аниқлаш, қазиб олиш ва қайта ишлаш тамоман янги босқичга кўтариляпти.

Сўнгги йилларда кенг кўламли ислоҳотлар, хусусан, инвестиция қонунчилиги такомиллашуви, кон-геология соҳасидаги солиқ ислоҳотлари, молия бозорлари либераллашуви, институционал ўзгаришлар юз берди. Булар, ўз навбатида, инвесторлар учун капитал ва молиявий имкониятлардан кенгроқ фойдаланиш, маъмурий тўсиқларни бартараф этиш, инвестициявий фаолиятда шаффофликни оширишга замин яратиб, асосийси, ишонч ва барқарорлик муҳитини вужудга келтирди.

Муносабат

Геология-қидирув ишларини ўтказиш босқичида ер қаъридан фойдаланувчилар ер солиғидан озод этилиб, замонавий техника ва технологияларни олиб киришда бир қатор божхона имтиёзлари тақдим этилмоқда. Бу эса кон-геология соҳасига тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар салмоғини ошириб, тегишли геологик хизматлар бозори ҳамда соҳада кичик ва ўрта бизнеснинг кенг ривожига туртки бўляпти.

Хусусан, охирги олти йилда биргина каолинни қайта ишлаш бўйича 148 млн. долларлик 15 та янги лойиҳа ишга туширилгани туфайли тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми қарийб 2 баробар кўпайди. Экспорт эса 65 млн. долларга етди. Шу даврда кўмир қазиб чиқариш ҳажми 1,4 баробар ошиб, 5,4 млн. тоннага етган.

Юртимиз тоғ-кон саноатида жадал ўсиш кузатилиб, тармоқни замонавийлаштириб бориш ҳисобига минерал хомашёларни қазиб олиб, ишлаб чиқариш билан бирга, геология-қидирув ишлари ҳам кенгайиб бормоқда. Кон-металлургия саноати хомашё базасини кенгайтириш, янги қувватларни ишга туширишва мавжуд корхоналарни реконструкция қилиш фаоллашгани натижасида тармоқнинг мамлакат иқтисодиёти ривожидаги улуши ошяпти. Ҳозирги кунда ушбу соҳа юртимиз саноатидаги умумий ишлаб чиқаришнинг 10 фоиздан ортиғи, саноатда банд бўлганларнинг эса 8 фоиздан зиёдини ташкил этмоқда.

Жорий йилда эса 6,7 млн. тонна кўмир қазиб олиш режа қилинган. Каолин бўйича қиймати 620 млн. долларлик 33 та лойиҳа амалга оширилган бўлса, ундан юқори қўшилган қийматли маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳисобига жорий йилда экспортни 81 млн. долларга, 2030 йилга бориб 180 млн. долларга етказиш мўлжалланган. Шунингдек, уран захирасини ўстириш бўйича хорижий компаниялар билан ҳамкорликда геология-қидирув ишлари давом эттирилади.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев Тошкент вилоятига ташрифи чоғида йирик саноат мажмуалари билан яқиндан танишиб, келгусида амалга ошириш лозим бўлган устувор вазифаларни белгилаб берди.

Вилоятдаги янги имконият ва ташаббуслар Оҳангарон тумани ва Ангрен шаҳри мисолида кўриб чиқилди. Янги имкониятларни ишга солиш орқали Оҳангарон туманида йил якунигача қўшимча 180 млн. долларлик 100 та лойиҳани бошлаш учун барча шароит етарли. Бунинг ҳисобига 5 мингдан зиёд иш ўринлари ташкил қилинади ва қўшимча 40 млрд. сўм солиқ тушумларига замин яратилади.

Ангренда эса 150 млн. долларлик 80 та лойиҳани амалга ошириш, 7 минг нафар аҳолини банд қилиш ва қўшимча 35 млрд. сўмлик солиқ тушуми манбасини яратиш мумкинлиги ҳисоб-китоб қилинган.

Қисқа айтганда, Тошкент вилоятида ишларни самарали ташкил этиш орқали йил якунига қадар 2 млрд. долларлик янги лойиҳаларни бошлаш, бюджетга қўшимча 1 трлн. сўм тушириш учун имкониятлар бор.

Юртимизда тоғ-кон саноати ва геология йўналишида аниқланаётган захиралар, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар энергетика, автомобилсозлик, электроника, “яшил” энергия қурилмалари, кимё ва қурилиш соҳаларини ривожлантиришга хизмат қилмоқда. Шунингдек, автомобилсозлик ва электротехника соҳаларини алюминий, литий, пўлат, графит, курилиш соҳасини оҳактош ва кварц хомашёси билан таъминлаш чоралари кўриляпти.

Жалб қилинаётган инвестициялар ҳисобига стратегик аҳамиятга эга Олмаликдаги учинчи мис бойитиш фабрикаси ва янги мис эритиш заводи, Оҳангаронда мисни қайта ишлаш кластери ишга туширилиши ҳамда Навоий вилоятининг қимматбаҳо металлар маъданларига эга бўлган конлари ўзлаштирилиши натижасида юқори қўшилган қийматли тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш қувватлари яратилаётир.

Қора металлургия саноатини ривожлантириш дастури қабул қилиниши эвазига 2030 йилгача қора металл прокати ва тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқариш қуввати 5 баробарга оширилади. Бугунги кунда юртимиз тоғ ва тоғолди майдонларининг 40 фоизга яқин ҳудудида геология ишлари ўтказилган бўлиб, 2030 йилга қадар геофизика, геохимия ҳамда регионал геологиядаги ишларини кучайтириш ҳисобига умумий ўрганилганлик даражаси 70 фоиздан ошади.

Бундан ташқари, соҳани малакали кадрлар билан таъминлаш мақсадида 2018 йилда Россиянинг МИСиС университети филиали, 2020 йилда Геология фанлари университети, 2021 йилда Италиянинг Пиза университети филиали, 2022 йилда Навоий давлат кончилик ва технологиялар университети ташкил этилди. Йилига 10 минг нафардан зиёд ёшлар иш билан таъминланмоқда.

Шу билан бирга, ер қаъридан фойдаланиш соҳасини рақамлаштириш, энг асосийси, аҳоли ва тадбиркорларга сифатли ва шаффоф давлат хизматларини кўрсатиш мақсадида Ер қаъридан фойдаланиш маркази очилди. Ер ости бойликларидан фойдаланиш рухсатномасини бериш тартиби такомиллаштирилди.

Умуман, сўнгги йилларда тоғ-кон саноати маҳсулотларига талаб ошиб бормоқда ва бу жараён шу тарзда давом этади. Бошқа томондан, мавжуд захиралар камайиб бораётгани ҳам соҳада жиддий ва замонавий ёндашувларни талаб қилади. Масалан, минерал хомашё базасини ривожлантириш, маъданларни қазиб олиш ва ишлаб чиқаришда самарадорликни ошириш муҳим.

Жаҳон экспертларининг фикрича, инсоният келажакда фойдали қазилмаларнинг кўплаб турлари, жумладан, стратегик захираларни тўлдириш муаммосининг жиддий кучайишига дуч келиши мумкин. Бу нафақат қайта тикланмайдиган фойдали қазилмаларнинг умумий камайиб кетиши, балки етишиш қийин бўлган ва унумдорлиги паст конлар, хусусан, уларнинг ноанъанавий турларини кўпроқ ўзлаштириш зарурати билан боғлиқ.

Кўпгина мутахассислар ва тадқиқотчилар таъкидлаганидек, минерал ресурслар захирасини фақат чуқурликда яширинган конларни очиш орқали янада кенгайтириш мумкин. Бунинг учун эса соҳага илм-фан ва замонавий технологияларни фаол жалб этиш талаб қилинади.

Шу жиҳатдан, истиқболда халқаро илғор тажрибалар асосида тоғ-металлургия саноати негизида юқори қўшимча қийматга эга тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш қувватларини кучайтириш, турдош тармоқларни ривожлантириш, инвестиция жозибадорлигини ошириш юзасидан тегишли ишларни янада жадаллаштириш лозим.

Носиржон АМИНОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати.

www.xs.uz /xalqsuzi.uz @xs_uz

Халқ сўзи

2023 йил 11 август

АЁЛ — ОИЛА ВА ЖАМИЯТ ТАЯНЧИ

Мустақиллигимизнинг шонли 32 йиллик байрами бу йил мамлакатимизда ўзгача шоду хуррамлик ва кўтаринки кайфиятда кутиб олинмоқда. Бу айём халқимизнинг тарихий орзу-интилишларини ифода этиб, эркин ва озод яшаш истакларини рўёбга чиқарди. Албатта, мустақиллик йилларида юртимизда хотин-қизларни ҳимоялаш, манфаатларини таъминлашнинг янгича тизими яратилди. Бу жиҳатлар опа-сингилларимизнинг олий таълим билан кенг қамраб олиниши, гендер тенглик амалга ошиши, аёлларнинг ижтимоий муҳофазаси, хизмат пиллапояларидан юқорилаши, тадбиркорлиги, илғор ғояларини қўллаб-қувватлашга доир амалий ташаббуслар билан бевосита боғлиқдир.

Кўз ўнгимиздаги ўзгаришлар

Бахтли ҳаёт кафолати

Ҳар бир мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши даражаси аҳоли бандлиги билан ўлчанар экан, бу жараёнда аёллар бандлигини таъминлаш муҳим аҳамиятга эга. Аммо бу кўрсаткич бўйича дунёдаги ижтимоий ҳолатни яхши деб бўлмайди. Яъни дунёда меҳнат муносабатларида иштирок этаётган 40 фоиз аёл турли сабабларга кўра ижтимоий ҳимояга эга эмас. Бу глобал муаммонинг ечимини топиш жаҳон ҳамжамияти олдидаги долзарб вазифадир. Дунёда нафақат хотин-қизлар бандлигини таъминлаш, балки барча соҳада гендер тенгликка эришиш, меҳнат бозорида камситишларга барҳам бериш ва иш ҳақи тенглигини таъминлаш каби масалалар долзарблашиб бораётган бир пайтда Ўзбекистонда уларнинг янги касбларни ўрганиш имконияти кенгаймоқда.

Айниқса, шу йил 30 апрелда қабул қилинган янги таҳрирдаги Конституциямизда гендер тенгликни таъминлаш, хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва имкониятларини кенгайтириш билан боғлиқ муҳим қоидалар ўз аксини топди. Жумладан, Бош қомусимизда ҳар кимнинг меҳнати учун ҳеч қандай камситишларсиз ҳамда меҳнатга ҳақ тўлашнинг белгиланган энг кам миқдоридан кам бўлмаган тарзда адолатли ҳақ олиш ҳуқуқи кафолатланди. Ҳомиладорлиги ёки боласи борлиги билан боғлиқ сабабларга кўра аёлларни ишга қабул қилишни рад этиш, ишдан бўшатиш ва иш ҳақини камайтириш тақиқланди. Аёлларнинг нафақат жамиятдаги нуфузини ошириш, балки қийин ижтимоий шароитга тушиб қолган, ногиронлиги бор, уй-жойга муҳтож, боқувчисини йўқотган, фарзанд тарбияси ҳамда иқтисодий таъминот зиммасида бўлган хотин-қизларга демократик-ҳуқуқий, ижтимоий ва дунёвий давлатда бахтли ҳаёт кечириш имконияти кафолатланди.

Гендер тенглик принципларини Конституцияда белгилаш давлат томонидан аёлларга бўлган алоҳида эътиборни кўрсатиш билан бирга, уларнинг давлат ва ижтимоий ҳаётдаги ролини ошириб, ўз имкониятларини намоён этишига хизмат қилади. Жамиятимизда гендер тенгликни таъминлаш борасидаги изчил ислоҳотлар самарасида хотин-қизларнинг давлат ва жамият ҳаётидаги фаол иштироки янада кучаяди. Хусусан, 2030 йилга қадар бошқарув лавозимларида ишловчи хотин-қизлар улуши камида 30 фоизга етишига эришилади.

Бугунги кунда юртимизда хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш, уларни касб-ҳунарга йўналтириш, тадбиркорликка кенг жалб этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Хотин-қизларнинг бандлигини таъминлаш ва тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш борасида “Ҳар бир оила — тадбиркор” дастури ишлаб чиқилди. Охирги 2,5 йил мобайнида тижорат банклари ҳамда Оила ва хотин-қизларни

Гулнора АБДУРАҲМОНОВА, Тошкент давлат иқтисодиёт университетининг илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректори, иқтисодиёт фанлари доктори, профессор.

қўллаб-қувватлаш давлат мақсадли жамғармаси маблағлари ҳисобидан 496 минг нафар хотин-қизга оилавий тадбиркорликни ривожлантириш учун 9,7 трлн. сўм кредит ажратилди. 108 мингдан зиёд хотин-қизларга асбоб-ускуналар учун субсидия берилди. Хусусан, 2022 йилда бу мақсад учун 39,9 мингдан зиёд хотин-қизларга 164 млрд. сўмга яқин, 2023 йилнинг беш ойида 16 минг 165 нафарига 66,1 млрд. сўм субсидия ажратилди.

Бу борадаги саъй-ҳаракатлар натижасида Ўзбекистонда тадбиркор аёллар улуши 37 фоизни ташкил этмоқда. Меҳнат ва тадбиркорлик фаолиятини бошлаш учун касб-ҳунар ва тадбиркорликни ўрганиш иштиёқида бўлган қарийб 305 мингга яқин хотин-қизлар “Ишга марҳамат” мономарказларида, касб-ҳунар мактабларида меҳнат бозори талаб этаётган касб-ҳунарга ўқитилди. Охирги 2,5 йил давомида 473 минг 659 нафар хотин-қиз доимий иш ўринларига жойлаштирилди. 230 мингдан зиёд хотин-қизлар жамоат ишларига жалб этилди. Бугунги кунда 14 минг 693 нафар хотин-қиз “Ҳунарманд” уюшмасига аъзоликка қабул қилинган бўлиб, уларга 21 минг 879 нафар шогирд бириктирилган.

Дарҳақиқат, юртимизда хотин-қизларнинг ҳаёт ва меҳнат шароитини яхшилашга устувор аҳамият қаратилаётир. Шу мақсадда ўтган йили 872 мингдан ортиқ хотин-қизларнинг бандлиги таъминлангани, 250 минг нафардан зиёди меҳнат бозорида талаб юқори бўлган касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқитилгани муҳим омил бўлди. Ўтган йили 14 минг нафарга яқин аёлларнинг уй-жой шароити яхшиланди. “Аёллар дафтари” доирасида салкам 642 минг нафар хотин-қизларга амалий ёрдам кўрсатилди.

Ўзини ўзи банд қилишнинг самарали шакли

Албатта, бу натижалар кишини қувонтиради. Зеро, мамлакатимиз меҳнат ресурсларининг 45 фоизи аёллар ҳиссасига тўғри келишини назарда тутсак, ижтимоий масалаларнинг аксарияти улар ҳаёти билан чамбарчас боғлиқ. Шу боис юртимизда фаол тадбиркорликни рағбатлантириш, инвестициявий иқлим ва ишбилармонлик муҳитини яхшилаш орқали янги иш ўринлари яратишга қаратилган изчил чора-тадбирларнинг самараси беқиёс. Бу борада “Ишга марҳамат” мономарказлари ҳамда касб-ҳунарга ўқитиш марказлари фаолияти йўлга қўйилгани айни муддао бўлди. Бу ўқув масканларида битирувчиларнинг касбий малакасини “WorldSkills” стандартлари асосида баҳолаш ва ундан муваффақиятли ўтган битирувчиларга “Skills” паспортини бериш амалиёти йўлга қўйилган.

Мамлакатимизда ҳар йили аҳоли бандлигини таъминлаш бўйича тасдиқланадиган дастурларни амалга ошириш, бўш ва квоталанадиган иш ўринларига ишга жойлаштириш механизмини такомиллаштириш, ўзини ўзи банд қилишнинг самарали шаклларини ривожлантириш борасида таъсирчан чора-тадбирлар кўрилмоқда. “Аёллар дафтари” бўйича ҳар бир маҳалла, туман, шаҳар ва вилоят кесимида аниқ

> ***“Гендер тенглик принципларини Конституцияда белгилаш давлат томонидан аёлларга бўлган алоҳида эътиборни кўрсатиш билан бирга, уларнинг давлат ва ижтимоий ҳаётдаги ролини ошириб, ўз имкониятларини намоён этишига хизмат қилади. Жамиятимизда гендер тенгликни таъминлаш борасидаги изчил ислоҳотлар самарасида хотин-қизларнинг давлат ва жамият ҳаётидаги фаол иштироки янада кучаяди. Хусусан, 2030 йилга қадар бошқарув лавозимларида ишловчи хотин-қизлар улуши камида 30 фоизга етишига эришилади.”***

мақсадли режа асосида ишланяпти. Маҳаллада аёллар муаммоларини ҳал этишга кўмаклашадиган хотин-қизлар фаоли лавозими жорий қилинди. “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги Президент Фармонида аёллар ишсизлиги даражасини икки баробар камайтириш, 700 мингдан зиёд ишсиз хотин-қизларни давлат ҳисобидан касб-ҳунарга ўқитиш, иш билан банд бўлмаган хотин-қизларни тадбиркор ва ўзини ўзи банд қилиш бўйича комплекс чора-тадбирларни амалга ошириш вазифаси белгиланган.

Бундан ташқари, касб-ҳунарга ўқитиш кўламини икки баробар ошириш, бир миллион ишсиз фуқарони касб-ҳунарга ўргатиш ва бу жараёнда нодавлат таълим муассасалари иштирокини 30 фоизга етказиш кўзда тутилган. 2023 йилда 5 миллион аҳоли бандлигини таъминлаш, 2 миллион доимий иш ўрни яратиш масаласи ҳам кун тартибида турибди. Бу чора-тадбирларни ўз вақтида ижро этиш бўйича тизимли ишлар олиб борилмоқда.

Шу ўринда юртимизда аёллар бандлигини таъминлаш бўйича шароитлар яратилаётганига қарамай, нега ҳамма ҳам бу имкониятдан фойдаланишга интилмаяпти, деган савол туғилиши табиий. Буни барча хотин-қизларда ҳам меҳнатга муносабат аниқ шаклланмагани, юқори профессионал малакали мутахассис хотин-қизлар камлиги, аёлларнинг ижтимоий фойдали меҳнатга нисбатан муносабатидаги стереотиплар ҳануз сақланиб келаётгани билан изоҳласак тўғрироқ бўлади. Макроиқтисодий ва ҳудудий тадқиқотлар институти экспертлари таҳлилида кўрсатилишича, Ўзбекистон хотин-қизларининг иқтисодий фаоллиги пастлиги, аввало, уларнинг уй-рўзғор ишлари ва бола парваришида тўлиқ банд экани билан боғлиқ. Аёлларимиз вақтининг 22 фоизини уй юмушлари ва бола парваришига сарфлайди. Бу иш ҳақи тўланмайдиган меҳнат ҳисобланади. Халқаро меҳнат ташкилоти умумий мувозанатни таъминлаш учун гендер омилларни ҳисобга олган ҳолда давлат стратегиясига эҳтиёж борлигини таъкидлайди. Айниқса, аёллар учун муҳим иш генераторлари бўлган соғлиқни сақлаш, ижтимоий иш ва таълим соҳаларига инвестиция қилиш жуда муҳимдир.

Ишчи кучи, жумладан, аёл ишчи кучидан самарали фойдаланиш замонавий ривожланишнинг муҳим шартидир. Зеро, ижтимоий ишлаб чиқариш жараёнида аёллар фаоллиги ортиши оила учун ҳам, жамият учун ҳам фойдали. Буни қатор халқаро таҳлил марказлари хулосаси ҳам тасдиқлайди. Масалан, “Boston consulting group” таҳлилчилари фикрича, аёлларни тадбиркорликка эркаклар билан тенг равишда жалб қилиш орқали жаҳон ялпи ички маҳсулотини тахминан 3 — 6 фоиз, жаҳон иқтисодиётига кираётган тушумларни эса 2,5 трлн. доллардан 5 трлн. долларгача кўтариш мумкин. Шу боис тараққий этган давлатларда барча соҳада аёллар фаоллигини оширишга устувор аҳамият берилади. Масалан, йирик ҳажмдаги “start up” лойиҳалар натижасида Вьетнам, Мексика, Индонезия ва Филиппинда гендер тафовут бартараф этилган. Туркия, Жанубий Корея ва Словакияда аёлларнинг тадбиркорликдаги улуши сезиларли даражада ортиб бормоқда. АҚШда хотин-қизлар бизнесини қўллаб-қувватлаш ва уларга ёрдам бериш учун махсус банк очилган. Канада ҳукумати тадбиркор аёлларга эътибор қаратиб, ўз иқтисодиётини жонлантириш мақсадида улар тадбиркорлиги бўйича стратегия ишлаб чиққан.

Доим эъзоз ва эътиборда

Бу йўналишда мамлакатимизда ҳам муҳим ишлар олиб борилмоқда. Туманлар кесимида бандлик дастурлари ишлаб чиқилиб, уни иқтисодиётнинг барча йўналишидаги дастурлар билан узвий боғлашга жиддий эътибор қаратиляпти. Ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни маҳалладан туриб амалга ошириш, 100 дан ортиқ ижтимоий хизматни бевосита маҳалланинг ўзида йўлга қўйиш чоралари кўрилмоқда. Маҳаллабай ишлаш орқали ҳар бир ҳудуднинг салоҳиятидан оқилона фойдаланиш, янги иш жойларини яратишга эътибор кучайтириляпти.

Тараққиёт стратегиясини “Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили”да амалга оширишга оид давлат дастурида ҳам бу борада муҳим чора-тадбирлар белгиланган. Жумладан, оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган 75 минг ишсиз хотин-қизни давлат ҳисобидан меҳнат бозорида талаб юқори бўлган касб-ҳунарга ўқитиш режалаштирилган.

Бундан ташқари, касб-ҳунарга ўқитиш марказларида ўқитилган, малакага эга хотин-қизлар бандлигини таъминлаш, тадбиркорлик ва ўзини ўзи банд қилиши учун улар фаолиятига субсидия ва имтиёзли кредитларни жалб этиш кўзда тутилган. Айни чоғда олис ва чекка ҳудудларда истиқомат қилаётган, оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган ишсиз хотин-қизларнинг бандлигини таъминлайдиган тадбиркорлик субъектлари учун 50 миллион сўм миқдорида грант лойиҳалари амалга ошириляпти. Бундай муҳим лойиҳалар аёллар бандлигини таъминлаш, оилалар фаровонлигини кўтаришга хизмат қилаётир.

Ижтимоий қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари хотин-қизларнинг олий таълим олиш, илм-фан билан шуғулланиш имкониятини ҳам кенгайтирмоқда. Бу борада 2020 йилдан ижтимоий ҳимояга муҳтож оила қизларига олий таълимга ўқишга кириши учун 4 фоиз квота жорий этилди. 2022/2023 ўқув йилидан олий таълим муассасалари, техникум ва коллежларда ўқиётган хотин-қизларнинг таълим шартномасини тўлаш учун фоизсиз таълим кредитлари бериладиган бўлди. Магистратура босқичида ўқиётган хотин-қизларнинг шартнома тўловларини давлат томонидан қоплаш тартиби белгиланди. Ижтимоий эҳтиёжманд оила вакиллари, етим ёки ота-онаси қарамоғидан маҳрум бўлган талаба қизларнинг таълим шартномаларини маҳаллий бюджетнинг қўшимча манбалари ҳисобидан қайтариш шартсиз қоплаш тартиби ўрнатилди.

Энг асосийси, буларнинг барчаси оила ва жамият таянчи бўлган опа-сингилларимизнинг ҳаётдан рози бўлишига эришиш ва эртанги кунга ишончини кучайтиришга замин яратиши табиий. Аёллари шодумон мамлакатда эса эртанги кунга ишонч мустаҳкам бўлади, бахтиёр оила бағрида бахти тўкис фарзандлар камолга етади. Бахтиёр авлод эса эртамизнинг муносиб давомчиси сифатида эзгу ниятларимизни рўёбга чиқарувчи етакчи куч бўлиб майдонга чиқади.

НАРПАЙДА XI-XII АСРЛАРГА ОИД ТУРАРЖОЙ ЎРНИ ТОПИЛДИ

Ўрта асрлар ёзма манбаларида айтилганидек, Рабинжон Хуросонга борадиган катта йўл устида жойлашган Марказий Сўғднинг аҳолиси кўп бўлган йирик шаҳарларидан бири ҳисобланган. У милоддан аввалги I минг йилликнинг биринчи ярмида пайдо бўлган. Самарқанд — Бухоро карвон йўлида бунёд этилган бу шаҳарнинг шаҳристон қисми илк Ўрта асрларда мудофаа деворлари билан мустаҳкамланган.

Изланиш

Яқинда Яҳё Гуломов номидаги Самарқанд археология институти археологик отряди томонидан Нарпай туманининг Тошкўприк маҳалласидаги мазкур Рабинжон шаҳри ёдгорлигининг шаҳристон ва работ қисмларида олиб борилган қазилма ишлари натижасида янги топилма — XI-XII асрларга оид тураржой ўрни ҳамда хумдон борлиги аниқланди.

— Рабинжон ёдгорлигидан топилган тураржой шаҳарнинг шаҳристон қисми бўлиб, 5,5х3,5 метр ўлчамда барпо этилган, — дейди Яҳё Гуломов номидаги Самарқанд археология институти докторанти Наврўз Алимов. — Деворларнинг қалинлиги 80 сантиметрдан 1 метргача етса, эшикнинг кириш қисми 90 сантиметрни ташкил этади. Шунингдек, полнинг устки қисмида диаметри 44 сантиметрли ўчоқ бўлиб, хонадонни иситишда фойдаланилган. Бу ердан топилган сопол буюмлар, тангалар, ғишт ва тураржой қолдиқларининг ўлчамидан маълум бўлдики, топилмалар қорахонийлар даврига, яъни XI-XII асрларга оид деб даврлаштирилди.

Ўрганишларимиз натижасида шаҳарнинг жанубишарқий қисмидан XI-XII асрларга оид сопол буюмлар тайёрланадиган хумдон топилди. Икки ярусли хумдоннинг пастки қисмида оловхона бўлган, юқори қисмида эса сопол пиширилган.

— Афсуски, хумдоннинг сопол пишириладиган қисми бизгача сақланиб қолмаган, — дейди институт катта илмий ходими Алишер Сандибоев. — Хумдоннинг оловхона қисми ўтинни тежаш мақсадида тўлиқ ғишт билан юмалоқ шаклда қурилган. Рабинжон шаҳридаги кулолчилик намуналарининг аксарият қисми ўша даврларда айнан шу хумдонда тайёрланган.

Археологик тадқиқотларга кўра, мазкур ёдгорликдан олинган сопол бўлаклари IV-V асрлардан XIX асрларгача мансубдир. Шу боис бу ерда ҳали кенг кўламли тадқиқотлар олиб борилиши лозим.

Нарпай туманида бугунга қадар 60 дан ортиқ археологик ва архитектура ёдгорликлари аниқланган бўлиб, улар даврийлик жиҳатидан палеолит, антик, илк ва сўнгги ўрта асрларга оид. Яъни ҳудуднинг антропоген ландшафти қадим аждодларимиз томонидан доимий ўзлаштириб борилганлигидан гувоҳлик беради.

Туманнинг энг қадимги ёдгорликлари бўлган Қўтирбулоқ ҳамда Зирабулоқ маконлари ибтидоий одамлар томонидан ўрта ва сўнгги палеолит даврлариданоқ ўзлаштирилган. Мазкур ёдгорликдан топилган палеолит даврига оид топилмаларнинг асосий қисми тош қуролларни ташкил этиб, уларни ясашда хомашё сифатида кўпроқ диорит ва кварцли галкалардан фойдаланилган.

Нарпай туманида қадимги жой номларини аниқлаш ва мавжуд археологик ёдгорликларда кенг қамровли қазилма ишларининг давом эттирилиши юртимиз тарихини янада чуқур ўрганиш ва англаш имконини беради.

Абдулазиз ЙЎЛДОШЕВ («Халқ сўзи»).

Таътил завқи

ФАРҒОНАДА «ДЎСТЛИК ОРОМГОҲИ»

Шу кунларда Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерациясининг Фарғона вилояти кенгаши ташаббуси билан Тожикистон Республикасининг Конибодом шаҳридан келган 50 нафар ўғил-қиз юртимизнинг сўлим гўшасида ҳордиқ чиқармоқда.

Айни мақсадда Бешариқ туманида жойлашган “Товул” болалар лагерида “Дўстлик оромгоҳи” ташкил этилди. Болажонлар 12 кун давомида бу ерда мароқли дам олиш билан бирга, вилоятдаги тарихий обидалар, музей ва диққатга сазовор жойларга саёҳатлар уюштирилади.

— Бу йилги таътилимиз таассуротларга бой ўтмоқда, — дейди тожикистонлик Омадбек Чўриев. — Фарғонанинг табиати, оромгоҳда яратилган шароитлар менга жуда ёқди.

«Халқ сўзи».

Халқ сўзи
Народное слово

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Кенгаши,
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгаши

Бош муҳаррир Ўткир РАҲМАТОВ

2020 йил 25 мартда Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигида 0001-рақам билан рўйхатга олинган. Нашр индекси — 229. Буюртма Г — 841. 32 145 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2. Баҳоси келишилган нархда.

Газетамиз ҳақидаги маълумотларни юклаб олиш учун QR-кодини телефонингиз орқали сканер қилинг.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Девонхона 71-259-74-51; котибият 71-259-74-53; эълонлар 71-259-74-55.

ISSN 2010-8788

Таҳририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.

Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.

Газета таҳририят компьютер марказида терилди ҳамда оператор М. Бегмуратов томонидан саҳифаланди.

Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси масъул. Босмахона телефони: 71-233-11-07.

• МАНЗИЛИМИЗ:
100066,
Тошкент шаҳри,
Ислом Каримов кўчаси, 55-уй.

Навбатчи муҳаррир — Ф. Бозоров.
Мусаҳҳиҳ — С. Исломов.

“Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41. ЎзА якуни — 00.50 Топширилди — 02.00 1 2 3 4 5 6